

อนุภาค AN (อัน) ในประโยคย่อซ้อนความภาษาอาหรับ: เส้นทางการเปลี่ยนแปลง

กุลยวิทย์ นาคณาวิ¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์พัฒนาการของอนุภาค AN (อัน) ในประโยคย่อซ้อนความภาษาอาหรับ ทั้งนี้เพราะแนวการวิเคราะห์ที่ผ่านมาทั้งในทฤษฎีไวยากรณ์อาหรับดั้งเดิม และกรอบวิเคราะห์ในภาษาอาหรับมาตรฐานสมัยใหม่ ยังไม่สามารถอธิบายโครงสร้างที่เกิดขึ้นของอนุภาค AN ในประโยคย่อซ้อนอย่างเป็นระบบได้ ดังนั้น ผู้เขียนจึงพยายามนำเสนอพัฒนาการของอนุภาค AN โดยเริ่มจากปรากฏในรูปแบบหนึ่งของประโยคความซ้อนในภาษาอาหรับยุคก่อนคลาสสิก ต่อมากลายเป็นตัวบ่งชี้หน่วยนามวลีแปลงในภาษาอาหรับคลาสสิกและกลายเป็นตัวนำส่วนเติมเต็มในภาษาอาหรับมาตรฐานสมัยใหม่ จนในที่สุดกลายเป็นหน่วยอิสระใหม่โดยควบรวมกับกริยาและบุพบทที่ปรากฏร่วมกันบ่อย พัฒนาการดังกล่าวสามารถใช้อธิบายรูปภาษาที่ตกค้างในขั้นตอนพัฒนาการต่าง ๆ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้การวิเคราะห์ที่ผ่านมาไม่สอดคล้องกัน

คำสำคัญ: ภาษาอาหรับ ตัวนำส่วนเติมเต็ม ประโยคย่อซ้อนความ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอาหรับ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง อีเมล: thegid.iraq@gmail.com

Particle AN (أَنْ) in Subordinate Clause in Arabic: A path of change

Dulyawit Naknawa²

Abstract

This article aims to analyze the development of particle AN (أَنْ) in Arabic subordinate clauses. This is because the previous analytical frameworks, both in Arabic traditional grammar and modern standards Arabic, are still non-systematic. Therefore, the author tries to present the development stages of the particle AN. It began as a variant in pre-classical Arabic complex sentences. Later, it became a nominalizer in classical Arabic, then a complementizer in modern standard Arabic, and eventually, a new automation or chunk by merging with high frequent co-occurrence verbs and prepositions. These development stages can explain the fossilized forms during the former development stages that cause non-systematic frameworks seen in previous analyses.

Keywords: Arabic language, complementizer, subordinate clause

² Lecturer, Arabic Section, Department of Thai and Oriental Languages, Ramkhamhaeng University. e-mail: thegid.iraq@gmail.com

บทนำ

ประโยคย่อยซ้อนความ (subordinate clause) คือ อนุประโยคที่ไม่ปรากฏตามลำพัง แต่เป็นส่วนพึ่งพาในประโยคความซ้อน (complex sentence) โดยทำหน้าที่ขยาย เสริมความ หรือเติมเต็มมุขยประโยค (Office of the Royal Society, 2017 : 417) ในภาษาอาหรับ อนุภาค AN ปรากฏหน้าประโยคย่อยเติมเต็ม (complement clause) ซึ่งเป็นประโยคย่อยซ้อนความ (subordinate clause) ประเภทหนึ่งโดยปรากฏในตำแหน่งคำนาม ทำหน้าที่หน่วยร่วมเหตุการณ์ (argument) ให้กับกริยาในมุขยประโยค (Aoun et al., 2010 : 25; Ryding, 2014 : 135; Shlonsky, 1996; Belnap, 1986; Hole, 2004 : 27; Badawi et al, 2004 : 604-605; Haywood & Nahmad, 1965 : 440) ดังตัวอย่างประโยคที่ (1) ประโยคย่อยเติมเต็ม *an-adhab-a* ‘ฉันไป’ ทำหน้าที่เป็นกรรมให้กับกริยาของมุขยประโยค *u-rīdu* ‘ฉันต้องการ’

- (1) *u-rīdu an a-dhhab-a ilā l-sūq-i*
 i-want.IMPF COMP i-go-SUB to the-market-GEN
 أريدُ أَنْ أَذْهَبَ إِلَى السُّوقِ
 “ฉันต้องการไปตลาด”

จากตัวอย่างประโยคที่ (1) จะเห็นได้ว่า นอกจากประโยคย่อยเติมเต็มดังกล่าวจะปรากฏหลังอนุภาค AN แล้ว ยังแสดงมาลาสมมติ (subjunctive) ด้วยหน่วยเสียงสระ -a ทำยกริยา ในกรณีที่กริยานั้นแสดงการณลักษณะไม่สมบูรณ์ (imperfective verb / *فعل المضارع*) ซึ่งปกติแล้วกริยาแสดงการณลักษณะไม่สมบูรณ์จะแสดงมาลาบอกเล่า (indicative) ด้วยหน่วยเสียงสระ -u ทำยกริยา ด้วยกับลักษณะดังกล่าว หากพิจารณาตามทฤษฎีไวยากรณ์อาหรับดั้งเดิม (traditional Arabic grammar) จะวิเคราะห์โครงสร้างที่ประกอบด้วยอนุภาค AN หลายระดับ ดังนี้ ในระดับวากยสัมพันธ์จะวิเคราะห์ให้อนุภาค AN ตัวกำหนดมาลาสมมติให้กับกริยาแสดงการณลักษณะไม่สมบูรณ์ (*نواصب فعل المضارع*) ในระดับหน่วยคำอนุภาค AN เป็นตัวบ่งชี้หน่วยนามวลีแปลง (nominalizer) ซึ่งเรียกว่า AN ตัวบ่งชี้อาการนามแปลง (*أن المصدرية*) ในระดับความหมาย อนุภาค AN แสดงความหมายอนาคต (Ibn hishām, 1998 : 49-59; Ibnu aqīl, 2002 : 315-334)

นอกจากนี้ ในทางไวยากรณ์อาหรับดั้งเดิมยังพิจารณาว่า อนุภาค AN เป็นคำอธิบายหลักในการกำหนดมาลาสมมติให้กับกริยา โดยในบางกรณีที่กริยาแสดงหน่วยเสียงสระ -a ทำยคำ ก็จะวิเคราะห์ให้อนุภาค AN ปรากฏแบบไร้รูป (zero form) ดังตัวอย่างประโยคที่ (2) กริยา *ya-rji* ‘-a’ กลับ’ ปรากฏหลังคำบุพบท *hattā* ‘จนกว่า’ และแสดงมาลาสมมติด้วยหน่วยเสียงสระ -a ทำยคำ

- (2) *hattā* (AN) *ya-rji* ^{-a} *ilay-nā* *mūsā*
until (comp) 3SGM-return.INFT-SUB to-us Moses.NOM

حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَىٰ

‘จนกว่าโมเสสจะกลับมาหาเรา’

ตัวอย่างจาก Al-Quran 20 : 91

คำบุพบท *hattā* ในประโยค ปกติจะปรากฏกับคำนามแสดงความหมาย “จนกระทั่ง” และกำหนด สัมพันธการก ด้วยหน่วยสระเสียง -i ทำยคำนาม อย่างไรก็ดี เมื่อปรากฏหน้ากริยา กริยาดังกล่าวจะแสดงมาลาสมมติ การวิเคราะห์ในแนว ไวยากรณ์อาหรับดั้งเดิมจึงอธิบายว่า มีอนุภาค AN แบบไร้รูปปรากฏร่วมกับคำบุพบท *hattā* กรอบวิเคราะห์ดังกล่าวยังคง ย่อยออกเป็นรูปแปรย่อยของอนุภาค AN ที่บางบริบทจำเป็นต้องปรากฏ บางบริบทจำเป็นต้องไร้รูป และในบางบริบท สามารถปรากฏหรือไร้รูปก็ได้ (Ibn L-hajib, 1998 : 4 : 26-79; Al-ghaylāyini, 2003 : 288-299; Ibn sarraj, 1999 : 2 : 147-152)

อนุภาค AN นอกจากจะปรากฏกับกริยาแสดงการณลักษณะไม่สมบูรณ์แล้ว ในบางกรณี ยังสามารถปรากฏกับกริยา แสดงการณลักษณะสมบูรณ์ (perfective verb / الفعل الماضي) เช่น คำว่า *manna* ‘ประทาน’ ดังตัวอย่างที่ (3) และปรากฏ กับกริยาคำสั่ง (imperative verb / فعل الأمر) เช่นคำว่า *ṣna* ‘จงสร้าง’ ดังตัวอย่างที่ (4)

- (3) *lawlā* *an* *manna* *l-lāh-u* *alay-nā*
if not COMP confer.PF.3SGM the-god-NOM on-us

لَوْلَا أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا

‘ถ้าหากพระเจ้าไม่ประทาน(สิ่งดี ๆ)ให้แก่เรา’

ตัวอย่างจาก Al-Quran 28 : 82

- (4) *fa-awḥay-nā* *ilay-hi* *an* *ṣna* ['] *l-fulk-a*
then-inspire-we to-him COMP make.IMP the-ship-ACC

فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنْ اصْنَعْ الْفُلْكَ

‘และเราได้ดลใจให้เขาสร้างเรือ’

ตัวอย่างจาก Al-Quran 23 : 27

หากพิจารณาข้อมูลข้างต้น จะพบว่ากริยวิเคราะห์บริบทที่อนุภาค AN ปรากฏ ยังไม่ไปในทิศทางเดียวกัน เช่น หากอนุภาค AN แสดงความหมายอนาคตก็ไม่ควรปรากฏกับกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์หรือกริยาคำสั่งได้ นอกจากนี้ในบางบริบทกริยา ที่ปรากฏหลังอนุภาค AN ก็ไม่แสดงมาลาสมมติ ทฤษฎีไวยากรณ์อาหรับพยายามอธิบายการปรากฏการณดังกล่าว โดยแยก อนุภาค AN ออกเป็นประเภทย่อย เช่น อนุภาค AN เพื่อการขยายความ (أن تفسيرية) หรืออนุภาค AN ที่ไม่มีหน้าที่ทาง

ไวยากรณ์ (آداب) นอกจากนี้ในภาษาอาหรับมาตรฐานสมัยใหม่ (modern standard Arabic) ยังมีแนวทางการวิเคราะห์อนุภาค AN หลายแบบ เช่น วิเคราะห์ให้อนุภาค AN ตัวบ่งชี้ประโยชน์ย่อยเติมเต็ม (complementizer) (Aoun et al., 2010 : 25; Ryding, 2014 : 135; Shlonsky, 1996; Belnap, 1986) แต่ในบางบริบทก็วิเคราะห์ให้อนุภาค AN ก็เป็นส่วนหนึ่งของกริยาแสดงทัศนภาวะ (modal verb) (Bahloul 2008, Anghelescu 1999, Persson 1999, Ryding 2005) และในบางบริบทก็วิเคราะห์ให้อนุภาค AN เป็นส่วนหนึ่งของคำบุพบท (compound preposition) (Badawi et al 2004 : 598, Schulz, 2004 : 183)

จะเห็นได้ว่าอนุภาค AN ในภาษาอาหรับ ค่อนข้างมีปัญหาทางการวิเคราะห์ทั้งในแง่ของโครงสร้างประโยคและความหมาย ดังนั้น ผู้เขียนจึงนำเสนอทวิวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์เชิงประวัติ ตั้งแต่แบบลักษณ์ของภาษาตระกูลเซมิติก บริบทปรากฏในภาษาอาหรับทั้งแบบก่อนอาหรับคลาสสิก (Pre-classical Arabic) แบบอาหรับคลาสสิก (Classical Arabic) แบบมาตรฐานสมัยใหม่ (Modern Standard Arabic) รวมถึงภาษาอาหรับแบบไม่เป็นทางการ (Colloquial Arabic) เพื่ออธิบายเส้นทางการเปลี่ยนแปลงของอนุภาค AN จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

หน่วยคำ AN กับกริยาในมาลาสมมติ

มาลา (Mood) คือประเภททางไวยากรณ์ที่แสดงทัศนภาวะของคำกริยา เพื่อบ่งบอกว่าผู้พูดมีมุมมองหรือทัศนคติอย่างไร เช่น มั่นใจ คาดคะเน ไม่แน่ใจ สมมติขึ้น (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา 2560 : 285) ในภาษาอาหรับมาตรฐาน กริยาที่ตามหลังอนุภาค AN จะแสดงมาลาสมมติ เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาในตระกูลภาษาเซมิติกแล้ว พบว่าหลายๆภาษาในตระกูลเซมิติกใช้หน่วยเสียงสระท้ายกริยาเพื่อบ่งชี้มาลาเช่นเดียวกับภาษาอาหรับ เช่น ฮีบรูแบบคัมภีร์ (Biblical Hebrew) ใช้หน่วยเสียง -ā เพื่อแสดงเจตนาและความต้องการที่จะทำกริยานั้น ภาษา อูการ์ิท (Ugarit) ใช้หน่วยเสียง -a เพื่อแสดงการแนะนำหรือกระตุ้นเตือน ภาษาอาหรับใต้ใช้หน่วยเสียง -n (testen 1994: 154) ภาษาคานะอัน (Canaanite) ใช้หน่วยเสียง-a แสดงการร้องขอหรือความต้องการ ภาษาอัครคาเดียน (Akkadian) ใช้หน่วยเสียง -a เพื่อแสดงการร้องขอ หรือ ความต้องการ (Moran, 1960) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 หน่วยเสียงท้ายกริยาที่มีมาลาสมมติในภาษาเซมิติก

ภาษา	หน่วยเสียงแสดงมาลาของกริยา
อัครคาเดียน (Akkadian)	-a / am
อาหรับใต้ (South Arabian)	-n
ฮีบรูแบบคัมภีร์ (Biblical Hebrew)	-ā
อูการ์ิท (Ugarit)	-a
คานะอัน (Canaanite)	-a
อาหรับ (Arabic)	-a

(ตารางปรับจาก Testen, 1994 : 160)

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าการแสดงมาลาด้วยหน่วยเสียงท้ายคำ เป็นลักษณะร่วมของภาษาเซมิติก ข้อสังเกตที่สำคัญก็คือ กริยาที่แสดงมาลาท้ายคำ ไม่จำเป็นต้องมีตัวบ่งชี้หน้าแบบภาษาอาหรับ ซึ่งแปลว่ากริยาสามารถแสดงมาลาได้ด้วยตัวเอง ข้อสังเกตดังกล่าวสอดคล้องกับรูปแปรในภาษาอาหรับยุคก่อนคลาสสิก (pre-classical Arabic) พบว่าลักษณะที่กริยาแสดงการณลักษณะไม่สมบูรณ์ปรากฏหลังอนุภาค AN บางครั้งแสดง มาลาสมมติด้วยเสียง -a ซึ่งเรียกในภาษาอาหรับว่าฟัตฮะห์ (ـَ) บางครั้งก็ไม่แสดงลักษณะดังกล่าวและยังคงเสียง -u ซึ่งเรียกในภาษาอาหรับว่าฎอมมะห์ (ـُ) โดยเป็นหน่วยเสียงสระในกริยามาลาบอกเล่า นอกจากนี้เรายังพบว่าบางครั้งกริยาดังกล่าวก็แสดงมาลาสมมติโดยไม่ต้องมีอนุภาค AN (Fischer 1972; Reckendorf, 1921 as cited in Sadan, 2012 : 12-17) ด้วยกับปรากฏการณ์ดังกล่าว Rabin (1951) มองว่ารูปแปรดังกล่าวเป็นเรื่องของรูปแปรอิสระของภาษาอาหรับสำเนียงถิ่น ซึ่งมีทั้งระบุมาลาสมมติด้วยหน่วยเสียง -a, -u หรือ -∅ โดยอาจจะเหมือนอนุภาค AN หรือไม่ก็ได้ ลักษณะดังกล่าวมีตัวอย่างให้เห็นในบทกวี เช่น ผลงานของอัมรุลกออัยส์ (أمرئ القيس) กวียุคก่อนอิสลาม ในตัวอย่าง 5(ก) *a-dhūq-u* ‘ฉันลิ้มรส’ เป็นกริยาที่แสดงมาลาสมมติด้วยหน่วยเสียง -u หรือผลงานของอะบูมูอ์ญิน อัล-ชะกอฟี (أبو محجن النغفي) กวีที่มีชีวิตตั้งแต่ยุคก่อนอิสลามจนถึงยุคอิสลาม ในตัวอย่าง 5(ข) *ya-'ti* ‘มันมา’ ที่แสดงมาลาสมมติด้วยหน่วยเสียง -∅ แบบมาลาคำสั่ง รวมถึงรูปแปรการอ่านคัมภีร์อัล-กุรอาน ของ อิบน์ มุฮัยศ (ابن محيص) ในตัวอย่าง 5(ค) *yu-timm-u* ‘(เขา) ทำให้สมบูรณ์’ ที่แสดงมาลาสมมติด้วยหน่วยเสียง -u

- 5 (ก) *a-khāf-u idhā mā mutt-u an lā*
i-fear.impf-ind when thing die.pf-i comp not
a-dhūq-u-hā
i-taste.impf-ind-it.acc
 أَخَافُ إِذَا مَا مُتُّ أَنْ لَا أَذُوقُهَا
 ‘ฉันเกรงว่าเมื่อฉันได้ตายไป จะไม่ได้ลิ้มรสมัน(เหล้า)’

ตัวอย่างจาก l-dasūqī (2000 : 84)

- (ข) *ta'ālu-w ilā an ya-'ti-nā l-ṣayd-u*
come.IMP-PL to COMP 3SGM-come.IMP.F.JUS-us the-prey-NOM
n-aḥṭibi
we-gather wood.IMP.F
 تَعَالُوا إِلَى أَنْ يَأْتِنَا الصَّيْدُ نَحْتَبِ
 ‘พวกเจ้าจงมา เขี่ยมาถึงเรา เราก็เตรียมปืนให้พร้อม’

ตัวอย่างจาก l-dasūqī (2000 : 83)

- (ค) *li-man arāda an yu-timm-u*
 for-who want.3SGM.PF COMP 3SGM-complete.IMPF-IND
l-riḏā' at-a
 the-breast feeding-ACC
 لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُرِيضَ الرِّضَاعَةَ
 ‘สำหรับผู้ที่ต้องการให้นมบุตรแบบสมบูรณ์’

ตัวอย่างจาก l-dasūqī (2000 : 83)

อย่างไรก็ดี ต่อมาเมื่อเกิดการกลายมาตรฐาน(standardization) อนุภาค AN ในภาษาอาหรับแบบคลาสสิก (Classical Arabic) ถูกวิเคราะห์ใหม่ (reanalyzed) ให้ทำหน้าที่กำหนดมาลาด้วยเสียงสระท้ายกริยา-a ในขณะที่ลักษณะอื่นไม่ถูกเทียบแบบจึงส่งผลให้ไม่มีผลิตภาวะอีกต่อไป อย่างไรก็ตามแม้แต่ในตำราไวยากรณ์แบบดั้งเดิม ก็ยังสามารถพบตัวอย่างการแสดงมาลาด้วยเสียงสระท้ายกริยา-u แม้ปรากฏหลังอนุภาค AN เช่นตัวอย่างที่ (6) *ya-qūm-u* ‘เขายืน’ แสดงมาลาบอกเล่าด้วยหน่วยเสียงสระ -u ท้ายกริยา

- (6) *'alim-tu an ya-qūm-u*
 know.PF-1SG COMP 3SGM-stand.IMPF-IND
 عَلِمْتُ أَنْ يَقُومَ
 ‘ฉันรู้แล้วว่าเขายืน’

ตัวอย่างจาก Ibnu aqīl (2002 : 314-315)

ซึ่งหากพิจารณาในทางวากยสัมพันธ์แล้ว อนุภาค AN จะปรากฏในประโยคความซ้อนหรือไม่ ก็ไม่กระทบต่อโครงสร้างด้านวากยสัมพันธ์ (Sadan, 2012 : 13) ซึ่งสามารถเทียบกับภาษาอาหรับสำเนียงถิ่นที่โครงสร้างประโยคย่อยซ้อนความสามารถละตัวนำส่วนเติมเต็มได้ ดังตัวอย่างที่ (7) ก-ค ทั้งนี้ ผู้พูดภาษาอาหรับจะใช้ประโยคย่อยซ้อนความที่มีอนุภาค AN ในกรณีที่ต้องการให้ภาษาที่ใช้มีลักษณะเป็นทางการมากขึ้น (Holes, 2004 : 278-282)

- 7 (ก) *hawala an ya-drus-a* (ภาษาอาหรับมาตรฐาน)
 try.PF.3SGM COMP 3SGM-study.IMPF-SUB
 حَاوَلَ أَنْ يَدْرُسَ
 ‘เขาพยายามจะเรียน’
 (ข) *hawel (ba's) ye-qra* (ภาษาอาหรับสำเนียงถิ่นโมร็อกโก)
 try.PF.3SGM (COMP) 3SGM-read.IMPF-SUB
 ‘เขาพยายามจะอ่าน(เรียน)’

(ค) *zarrab* (*enno*) *yi- ra* (ภาษาอาหรับสำเนียงถิ่นเลบานอน)
try.PF.3SGM (COMP) 3SGM-read.IMPF-SUB
‘เขาพยายามจะอ่าน(เรียน)’

ตัวอย่างจาก Aoun et al (2010 : 14)

กล่าวโดยสรุป ในภาษาอาหรับก่อนคลาสสิก อนุภาค AN มาจากรูปแปรแบบหนึ่งของประโยคความซ้อน ก่อนจะกลายเป็นปทัสฐานในภาษาอาหรับมาตรฐาน อนุภาค AN สามารถนำหน้ากริยาได้ทุกประเภท อย่างไรก็ตาม วิธภาษาอาหรับสำเนียงถิ่นไม่มีพัฒนาการดังกล่าว จึงสามารถละอนุภาค AN ได้ในประโยคความซ้อน และเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาร่วมตระกูลเซมิติก พบว่า อนุภาค AN ไม่ใช่หน่วยประกอบจำเป็นในการกำหนดมาลาสมมติทั้งยังไม่ใช่ส่วนประกอบหลักของประโยคย่อยซ้อนความอีกด้วย โดยตัวกำหนดมาลาสมมติคือ ปริบทและความหมายของกริยาในमुख्यประโยค (Fischer, 1978 as cited in Sadan, 2012 : 12-17; Aartun, 1981; Persson, 2013) ผู้เขียนจึงขอเสนอว่าแต่เดิมอนุภาค AN ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของประโยคความซ้อนในภาษาอาหรับ กล่าวคือประโยคย่อยซ้อนความสามารถปรากฏตามหลังमुख्यประโยคได้โดยไม่ต้องมีอนุภาคไวยากรณ์ใดๆคั่นกลาง ซึ่งมีโครงสร้างคือ मुखยประโยค + δ + อนุประโยค

อนุภาค AN ในฐานะตัวบ่งชี้หน่วยนามวลีแปลง (المصدر المؤول)

เมื่อเกิดกระบวนการกลายเป็นมาตรฐานขึ้นในภาษาอาหรับ อนุภาค AN กลายเป็นปทัสฐานในภาษาอาหรับแบบคลาสสิกซึ่งเป็นภาษามาตรฐาน ทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้หน่วยนามวลีแปลง (nominalizer) ซึ่งมีความหมายเท่ากับอาการนามของคำกริยานั้น (Wright, 1996 : 26) ดังตัวอย่าง (8)

(8) *wa an taṣūm-ū khayr-u-n la kum*
and COMP fast.IMPF-3 PLM good-NOM-INDF for you.PLM

وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ

‘และการถือศีลอดนั้น ดีสำหรับพวกท่าน’

ตัวอย่างจาก Al-Quran 2 : 184

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า โครงสร้างอนุภาค AN และกริยา (AN+V.) สามารถปรากฏได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปริบททางปริเฉท หากพิจารณาตัวอย่างจากภาษาอาหรับแบบคลาสสิก โครงสร้างอนุภาค AN และกริยา สันธานได้โดยตรงกับคำนาม ทั้งยังปรากฏในตำแหน่งประธานหรือกรรมได้ นอกจากนี้อนุภาค AN ยังสามารถปรากฏร่วมกับกริยาได้ทุกประเภท อนุภาค AN ในช่วงระยะเวลาี้จึงทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้หน่วยนามวลีแปลงก่อนจะพัฒนาเป็นตัวนำส่วนเติมเต็มเติมตั้งในภาษาอาหรับมาตรฐานสมัยใหม่

หลักฐานอีกประการที่ยืนยันว่าอนุภาค AN เคยเป็นตัวบ่งชี้หน่วยนามวลีแปลง คือการสนธิกับคำนามที่ปรากฏก่อนหน้า ซึ่งในภาษาอาหรับเมื่อมีสนธิ (annexation) ระหว่างคำนามด้วยกันเอง คำนามตัวแรกจะต้องละหน่วยเสียง -n ท้ายคำ ซึ่งเรียกในภาษาอาหรับว่า ตันวิน (التنوين) ในขณะที่คำนามตัวที่ 2 จะต้องถูกกำกับด้วยกับสระเสียง -i ซึ่งเรียกในภาษาอาหรับว่า กัสเราะห์ (ـِ) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการละหน่วยเสียง -n ในการสนธิระหว่างคำนามและโครงสร้าง AN + กริยา

คำนามก่อนสนธิ	คำนามเมื่อสนธิ
<i>bayt-u-n</i> house-NOM-INDF بَيْتٌ 'บ้าน'	<i>bayt-u ta:lib-i-n</i> house-NOM student-GEN-INDF بَيْتُ طَالِبٍ 'บ้านของนักศึกษา'
<i>bi-mujarrad-i-n</i> by-only-GEN-INDF بِحُرِّ 'แค่'	<i>bi-mujarrad-i an ra'ā l-yad-a l-mutawarramat-a</i> by-only-GEN COMP see the-hand-ACC the-swollen-ACC بِحُرِّ أَنْ رَأَى الْيَدَ الْمَتَوَرَّمَةَ 'เพียงแค่เขาได้เห็นมือที่บวม'

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า คำนาม *mujarrad-i* 'แค่' ที่ปรากฏก่อนหน่วยคำ AN ละหน่วยเสียง -n เมื่อสนธิกับโครงสร้างอนุภาค AN+กริยา 'ที่เห็นว่ามีบวม' เช่นเดียวกับคำนาม *bayt* 'บ้าน' ที่ละหน่วยเสียง -n เมื่อสนธิกับคำนาม *ṭālib* 'นักเรียน' ที่ปรากฏตามมา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโครงสร้างอนุภาค AN+กริยา มีสถานะเท่ากับคำนาม

ข้อสังเกตอีกประการคือ ตำแหน่งในการปรากฏของโครงสร้างอนุภาค AN+กริยา ในช่วงที่เป็นตัวบ่งชี้หน่วยนามวลีแปลงจะปรากฏในตำแหน่งที่หลากหลาย ทั้งประธานดังตัวอย่าง (8) กรรมของกริยาดังตัวอย่าง (7ก) หรือสนธิกับคำนามดังตัวอย่างในตารางที่ 2 กล่าวโดยสรุป ในภาษาอาหรับแบบคลาสสิก อนุภาค AN กลายเป็นตัวบ่งชี้หน่วยนามวลีแปลงร่วมกับกริยาข้างหลังซึ่งมีโครงสร้างคือ มุขยประโยค + [AN + กริยา (อนุประโยค)]

AN ในฐานะตัวนำส่วนเติมเต็ม

ในปัจจุบัน หากพิจารณาจากภาษาอาหรับมาตรฐานสมัยใหม่ จะพบว่าอนุภาค AN ทำหน้าที่ตัวนำส่วนเติมเต็ม (complementizer) (Aoun et al., 2010 : 25; Ryding, 2014 : 135; Shlonsky, 1996; Belnap, 1986) โดยประเภทกริยาที่ปรากฏร่วมเหลือแค่กริยาแสดงการณไม่สิ้นสุด และโครงสร้างอนุภาค AN+กริยา มักปรากฏในตำแหน่งกรรมของกริยาในมุขยประโยค

ความแตกต่างประการหนึ่งระหว่างหน่วยนามวลีแปลงที่สร้างจากตัวบ่งชี้หน่วยนามวลีแปลงและกริยา (nominalizer + verb) และประโยคย่อยเติมเต็มที่สร้างจากตัวนำส่วนเติมเต็มและอนุประโยค (complementizer + clause) ก็คือ ประโยคย่อยเติมเต็มจะพึงพิงบริบทมากกว่า เพราะเป็นหน่วยร่วมเหตุการณ์ของमुख्यประโยค ประเภทของกริยาในमुख्यประโยคจะเป็นตัวกำหนดประเภทและตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์ของประโยคย่อยเติมเต็ม ในภาษาอาหรับ หากกริยาในमुख्यประโยคแสดงข้อมูลที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริง ประโยคย่อยเติมเต็มจะนำหน้าด้วยอนุภาค AN แต่หากเป็นกริยาแสดงข้อเท็จจริง ประโยคย่อยเติมเต็มจะนำหน้าด้วยอนุภาค ANNA (أَنَّ) และหากปรากฏกับกริยาแสดง วิจารณ์ทางตรง (direct speech) จะนำหน้าด้วยอนุภาค INNA (إِنَّ) (Cantarino, 1975; Badaw, 2004; Ryding, 2005; Abu-Chacra, 2007; Schulz, 2004) ในขั้นตอนนี้แม้อนุภาค AN จะกลายเป็นตัวนำส่วนเติมเต็ม แต่ยังจำกัดประเภทของประโยคที่ปรากฏร่วมว่าต้องเป็นประโยคกริยาเท่านั้น ไม่สามารถเป็นประโยคค่านามได้ (Ayed, 2003 : 36-37; Holes, 2004) ความสัมพันธ์ทางปริเฉทระหว่างกริยาในमुख्यประโยคและประโยคย่อยเติมเต็ม ส่งผลให้โครงสร้างอนุภาค AN+กริยา ส่วนใหญ่ปรากฏในตำแหน่งกรรมของประโยคดังกล่าว ตัวอย่างที่ (1) และ (7ก) ซึ่งเป็นตำแหน่งพื้นฐานตามแบบลักษณะของประโยคย่อยเติมเต็ม (Dixon, 2006 : 15-21; Noonan, 2006) ต่างจากตอนที่ทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้หน่วยนามวลีแปลงที่ตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์จะหลากหลายมากกว่า

พัฒนาการดังกล่าวสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษาที่เกิดขึ้น กล่าวคือ จากตัวบ่งชี้หน่วยนามวลีแปลงกลายเป็นเป็นตัวนำส่วนเติมเต็ม ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นลักษณะหนึ่งทางแบบลักษณะภาษาในเอเชีย เช่น หน่วยคำ *-pa* ในภาษาลาซา-ธิเบต (Lhasa Tibetan) หน่วยคำ *si* ในภาษาโอกินาวาแบบเก่า (old Okinawan) รวมถึงหน่วยคำ *-n kes* ในภาษาเกาหลี (Yap & Matthews, 2008)

หากพิจารณาความคาบเกี่ยว (syncretism) ระหว่างหน่วยนามวลีแปลงและประโยคย่อยเติมเต็ม จะพบว่าเกี่ยวข้องกันในทางหน้าที่และพัฒนาการแบบข้ามสมัย ในแง่หน้าที่ ประโยคย่อยเติมเต็มทำหน้าที่คล้ายหน่วยร่วมเหตุการณ์ของกริยาในอนุประโยคหลัก (Dixon, 2006 ; Noonan, 2006 ; Simpson, 2008) ดังตัวอย่างที่ (9) อนุประโยค *That meeting is good* ‘(ว่า) การประชุมนั้นดี’ ทำหน้าที่คล้ายกรรมของกริยา *opine* ‘เห็นว่า’

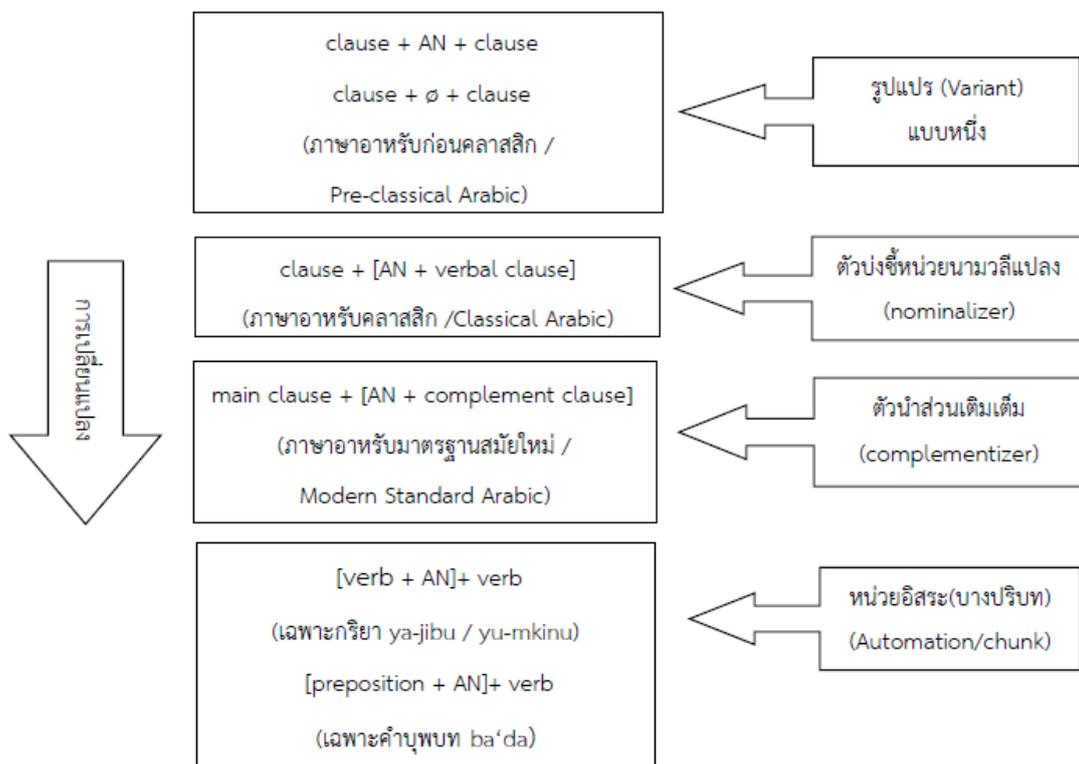
(9) Tim opine that meeting - That meeting is good ‘ทิมเห็นว่าการประชุมนั้นดี’

บางภาษาประโยคในลักษณะดังกล่าว พัฒนาไปสู่กระบวนการกลายเป็นนามในระดับประโยคขึ้น (Clausal Nominalization) (Genetti et al, 2003) เช่น ภาษามาการ์ (Magar) (Grunow-Harsta, 2011) ภาษาเกาหลี (Yoon, 1991) ภาษาโทคาบาเกิต้า (Toqabaqita) (Lichtenberk, 2011) ภาษากาลโล (Galo) (Post, 2011) และภาษาทามานิก (Tamangic) (Noonan, 2011)

กล่าวโดยสรุป ในภาษาอาหรับมาตรฐานสมัยใหม่อนุภาค AN ทำหน้าที่เป็นตัวนำส่วนเติมเต็มหรือตัวบ่งชี้อนุประโยคเติมเต็ม (complementizer) ซึ่งมีโครงสร้างคือ मुख्यประโยค + [AN + อนุประโยคเติมเต็ม] โดยโครงสร้างอนุภาค AN+ประโยคย่อยซ้อนความ มักปรากฏในตำแหน่งกรรมตามแบบลักษณะประโยคย่อยเติมเต็ม (Dixon, 2006 : 15-21) ดังนั้นอนุภาค AN ได้พัฒนาจากตัวบ่งชี้หน่วยนามวลีแปลงในภาษาอาหรับแบบคลาสสิก โดยมีปริบทในการปรากฏแคบกว่าเดิม และกลายเป็นตัวนำส่วนเติมเต็มหรือตัวบ่งชี้หน่วยนามานุกรมประโยคในภาษาอาหรับมาตรฐานสมัยใหม่

บทสรุป

อนุภาค AN ในประโยคย่อยซ้อนความภาษาอาหรับมีเส้นทางการเปลี่ยนแปลงผ่านการวิเคราะห์ใหม่ถึง 3 ครั้งด้วยกัน เริ่มจากปรากฏในรูปแปรแบบหนึ่งของประโยคย่อยซ้อนความในภาษาอาหรับยุคก่อนคลาสสิกและเมื่อผ่านกระบวนการกลายเป็นมาตรฐาน (standardization) ได้กลายเป็นตัวบ่งชี้หน่วยนามวลีแปลงในภาษาอาหรับคลาสสิก ต่อมาด้วยกับความคืบหน้าด้านโครงสร้างและปริบทการปรากฏที่ลดลง ส่งผลให้กลายเป็นตัวนำส่วนเติมเต็มในภาษาอาหรับมาตรฐานสมัยใหม่ ก่อนจะกลายเป็นหน่วยประกอบใหม่โดยควบรวมกับกริยาและบุพบทบางตัวซึ่งเป็นผลจากความถี่ในการปรากฏร่วมกันสูง ซึ่งมีรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การเปลี่ยนแปลงของอนุภาค AN ในประโยคย่อยซ้อนความภาษาอาหรับ

ผลการศึกษาเส้นทางการเปลี่ยนแปลงของอนุภาค AN ในประโยคย่อยซ้อนความภาษาอาหรับพบว่า การวิเคราะห์ที่ผ่านมาเป็นการพิจารณาที่ตลกค้ำจากขั้นตอนต่างๆของการเปลี่ยนแปลงในระนาบเดียวกับรูปที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว หรือกำลังเปลี่ยนแปลง ซึ่งส่งผลให้การวิเคราะห์ดูเหมือนไม่เป็นระบบและขัดแย้งกันเอง ผู้เขียนจึงนำเสนอให้พิจารณาอนุภาค AN ในแง่ของการเปลี่ยนแปลงแบบข้ามสมัย (diachronic change) เนื่องด้วยอนุภาค AN มีพลวัตในตัวเองตลอดมา

รายการเอกสารอ้างอิง

- Aartun, K. (1981). Sentences with Specific Particles and the Subjunctive in Arabic. *Oriens*. 27/28, Brill., 313-316.
- Abu-chacra, F. (2007). *Arabic: An Essential Grammar*. Oxon: Routledge.
- Al-ghaylāyyinī, M. (2003). *Jāmi' a l-durūs l- 'aarabiyyah*. Al-maktabat al-assrya: Sidon-Beirut. (In Arabic)
- Angheltescu, N. (1999). Modalities and Grammaticalization in Arabic. In Y. Suleiman (Eds.), *Arabic Grammar and Linguistics*, 107-142. Oxon: Routledge.
- Aoun J. E., Choueiri L. & Benmamoun E. (2010). *The Syntax of Arabic*. London: Cambridge University Press.
- Ayed, H. B. (2003). *Mood and functional projections*. Doctoral dissertation, McGill University.
- Badawi, A. E. E.-S. M. (1996). *Understanding Arabic Essays in Contemporary Arabic Linguistics in Honor of El-Said M. Badawi*. Cairo: The American University in Cairo Press.
- Belnap, R. K. (1986). Grammar, Style and Discourse: An Empirical Look at Modern Standard Arabic Complementation in the Newspaper, Al-Ahram. *Deseret Language and Linguistic Society Symposium*: 12 (1), Article 5.
- Bybee, J. (2003). Mechanisms of Change in Grammaticalization: The Role of Frequency. In B. D. Joseph & R. D. Janda (Eds.), *The Handbook of Historical Linguistics*. (pp. 602-623). USA: Blackwell Publishing.
- Bybee, J. (2007). Sequentiality as the Basis of Constituent Structure. In J. Bybee (Ed.), *Frequency of Use and the Organization of Language*. (pp. 313-335). New York: Oxford University Press.
- Cantarino, V. (1975). *Syntax of modern Arabic prose*. Bloomington, London: Indiana University Press
- Dar l-ma' rifah. (2000). *Al-Quran l-kareem*. Damascus-Syria: Rakābi wa Naḍr Publishing. (In Arabic)
- Dixon, R. M. W. (2006). Complement Clauses and Complementation Strategies in *Typological Perspective*. *Complementation: A Cross-Linguistic Typology*, . A. Y. A. R. M. W. DIXON. New York: Oxford University Press.
- Fischer, W. (1972). Perioden: "Die Perioden des klassischen Arabisch". In *Abr Nahrain* *XII*. (pp. 15-18). Leiden: E. J. Brill.

- Fischer, W. (1978). "Dass-Sätze mit AN und ANNA In *Zeitschrift für arabische Linguistik I.* (pp. 24–31). Wiesbaden: Harrassowitz. (In German)
- Genetti, C. (2011). Nominalization in Tibeto-Burman languages of the Himalayan area: A typological perspective. In *Nominalization in Asian languages: diachronic and typological perspectives.* (pp. 163-194). Foong Ha Yap, Karen Grunow-Hårsta & Janick Wrona, editor. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Grunow-Hårsta, K. (2011). Innovation in nominalization in Magar, a Tibeto-Burman language of Nepal. In *Nominalization in Asian Languages: Diachronic and typological perspectives.* (pp. 215- 254). Foong Ha Yap, Karen Grunow-Hårsta & Janick Wrona, editor. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Haywood, J. A. & Nahmad, H. M. (1965). *A New Arabic Grammar of the Written Language.* London: Lund Humphries.
- Holes, C. (2004). *Modern Arabic: Structures, Functions, and Varieties.* Washington D.C.: Georgetown University Press.
- Ibn ‘aqlī, B. ‘A. (2002). *sharḥ Ibn ‘aqlī. Vol.2.* Al-maktabat al-assrya: Sidon-Beirut. (In Arabic)
- Ibn l-ḥājib, R.M. (1998). *Sharḥ ibn l-ḥājib. Vol.4.* Dar al-Kotob al-ilmiyah-Beirut: Academic Book House Publishing. (In Arabic)
- Ibn hishām, Abdullah jamāluddīn. (2005) *Mughnī l-labīb ‘an kutub l-a ‘ārib.* Cairo: Dār l-ṭalā‘i. (In Arabic)
- Ibn l-sarrāj, muḥammad ibn sahl. (1999). *l-uṣūl fī l-naḥw. Vol.2.* Lebanon-Beirut: Al-risalah plublisher. (In Arabic)
- l-dasūqī, Muṭāfā Muḥammad. (2000). *ḥāshiyah l-dasūqī ‘alā mughnī l-labīb. Vol.1.* Dar al-Kotob al-ilmiyah-Beirut: Academic Book House Publishing. (In Arabic)
- Lichtenberk, F. (2011). Nominalizations in Toqabaqita and closely related languages. In *Nominalization in Asian Languages: Diachronic and typological perspectives.* (pp. 685-720). Foong Ha Yap, Karen Grunow-Hårsta & Janick Wrona, editor. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Moran, W.L. (1960). Early Canaanite yaqtula. *Orientalia*, 29(1), 1-19.

- Naknawa, D. (2017). The Proportion of Occurrences of Templatic Maṣdar and Periphrastic Maṣdar in Modern Standard Arabic: A Diachronic Study. *Humanities Journal*. 24(1), 327-374.
- Noonan, M. (2006). Complement Clause. In *Encyclopedia of Language & Linguistics*. (pp. 694-967). Keith Brown. Amsterdam: Elsevier.
- Noonan, M. (2011). Aspects of the Historical Development of Nominalizers in the Tamangic Languages. In *Nominalization in Asian Languages: Diachronic and Typological Perspectives*. (pp. 195-214). Foong Ha Yap, Karen Grunow-Hårsta & Janick Wrona, editor. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Office of the Royal Society, (2017). *Dictionary of Linguistic Terms (General Linguistics)*. Bangkok: Art Department.
- Persson, M. (1999). Semantic Consideration in the Syntactic Structures of Complement Clauses in Modern Standard Arabic. In *Arabic Grammar and Linguistics*. (pp. 182-202). Y. Suleiman, editor. Oxon: Routledge.
- Post, M. W. (2011). Nominalization and nominalization-based constructions in Galo. In *Nominalization in Asian Languages: Diachronic and typological perspectives*. (pp. 255-288). Foong Ha Yap, Karen Grunow-Hårsta & Janick Wrona, editor. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Rabin, C. (1951). *Ancient West-Arabian: A Study of the Dialects of the Western Highlands of Arabia in the Sixth and Seventh Centuries A.D.* London: Taylor's Foreign Press.
- Reckendorf, H. (1921). *Arabische Syntax*. Heidelberg: C. Winter. (In German and Arabic)
- Ryding, K. C. (2005). *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*. UK: Cambridge University Press.
- Sadan, A. (2012). *The Subjunctive Mood in Arabic Grammatical Thought*. Brill: Leiden-Boston.
- Schulz, E. (2004). *A Student Grammar of Modern Standard Arabic*. UK: Cambridge University Press.
- Shlonsky, U. (1996). Remarks on the Complementizer Layer of Standard Arabic. In *Research in Afroasiatic Grammar*. (pp. 325-343). Papers from the Third conference on Afroasiatic Languages, Sophia Antipolis, 1996.
- Simpson, A. (2008). The grammaticalization of clausal nominalizers in Burmese. In *Rethinking Grammaticalization: New perspectives*. (pp. 265-288). M. J. L.-C. E. Seoane. editor, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

- Testen, D. (1994). On the development of the Arabic subjunctive. In *Perspectives on Arabic Linguistics*. (pp.151-166). Papers from the Annual Symposium on Arabic Linguistics. Eid, M., Cantarino, V. & Walters, K., editor, Columbus, Ohio. Vol. 6.
- Wright, W. (1996). *A Grammar of the Arabic Language*. Beirut: Librairie du Liban.
- Yap, F. H. & Matthews, S. (2008). The development of nominalizers in East Asian and Tibeto-Burman languages. In *Rethinking grammaticalization: New perspectives*. (pp.309-341). Maria José López-Couso & Elena Seoane, editor, Amsterdam: John Benjamins.
- Yoon, J. H. S. (1991). *Korean nominalizations, lexicalism, and morphosyntactic interface*. Urbana-Champaign: University of Illinois.